

Faktor-Faktor Penentu Kecenderungan Keusahawanan dalam Kalangan Pelajar Sekolah Menengah

The Determinant Factors an Entrepreneurship Inclination among Secondary School Students

WAN MOHD ZAIFURIN WAN NAWANG & IBRAHIM MAMAT

ABSTRAK

Kecenderungan golongan muda terutamanya pelajar sekolah menengah melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan memberi kebaikan kepada negara. Bagaimanapun, SME Corp (2016) melaporkan kadar kecenderungan keusahawanan dalam kalangan masyarakat Malaysia telah mencatatkan aliran menurun daripada 13 peratus (2012), 12 peratus (2013), 12 peratus (2014) kepada hanya enam peratus sahaja (2015/2016). Situasi ini memberikan gambaran bahawa bilangan usahawan semakin sedikit dan pelaburan Kerajaan bagi merangsang keusahawanan dalam kalangan golongan muda kurang mampu memberi manfaat kepada ekonomi negara untuk tempoh jangka panjang. Maka tujuan kajian ini dijalankan adalah untuk mengkaji faktor penentu kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah menengah di Terengganu. Kajian ini menggunakan pendekatan kuantitatif melibatkan penggunaan borang soal selidik. Kajian ini melibatkan seramai 161 orang pelajar Tingkatan 4 yang mengikuti kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah di Terengganu dipilih secara rawak mudah untuk dijadikan responden. Data dianalisis menggunakan statistik deskriptif dan inferensi seperti ujian Korelasi Pearson dan Regresi Pelbagai. Secara keseluruhannya, hasil kajian ini mendapati majoriti responden mempunyai kecenderungan keusahawanan pada tahap tinggi. Kajian ini juga mendapati kewangan, model peranan, halangan, pengenalan sosial, norma sosial, pengetahuan keusahawanan dan kemahiran keusahawanan adalah faktor penentu yang mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden. Faktor penentu kemahiran keusahawanan paling dominan mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden. Maka kajian ini mencadangkan kepada Kementerian Pendidikan Malaysia supaya membuka lebih banyak kelab keusahawanan di sekolah menengah agar ramai pelajar dapat belajar kemahiran keusahawanan dalam situasi sebenar pada usia belasan tahun kerana mempengaruhi kecenderungan mereka menceburi kerjaya keusahawanan.

Kata kunci: Faktor penentu; kecenderungan keusahawanan; pelajar sekolah menengah; ahli kelab keusahawanan; usahawan muda

ABSTRACT

The inclination of young adults especially secondary school students to engage in entrepreneurship benefit the nation. However, SME Corp (2016) reported that entrepreneurship inclination rates among Malaysians recorded a downward trend from 13 percent (2012), 12 percent (2013), 12 percent (2014) to just six percent (2015/2016). This situation illustrates that the number of entrepreneurs is getting smaller and the Government's investment in stimulating entrepreneurship among young people less to benefit the country's economy for a long term. Thus, the purpose of this study was to examine the determinant factors an entrepreneurship inclination among secondary school students in Terengganu. The study used a quantitative approach involving the use of a set of questionnaires. There are a total of 161 random selected respondents who are form 4 entrepreneurship club members from 16 secondary schools in Terengganu. Data were analyzed using descriptive and inferential analysis such as Pearson Correlation and Multiple Regression. Overall, this study concluded that the majority of respondents have high level entrepreneurship inclination. This study also found financial, role models, barriers, social identities, social norms, entrepreneurship knowledge

and entrepreneurship skills were the determinant factors of influencing entrepreneurship inclination among respondents. Entrepreneurship skills are the most dominant determinant factors influence entrepreneurship inclination among respondents. Hence, this study suggested to the Ministry of Education to open more entrepreneurship clubs in secondary schools so that many students can learn entrepreneurship skills in real situations because its will influence their inclination to involve into entrepreneurship career.

Keyword: Determinant factors; entrepreneurship inclination; secondary school student; entrepreneurship club members; young entrepreneur

PENGENALAN

Malaysia telah mengalami kemajuan ekonomi yang ketara sejak mencapai kemerdekaan padatahun 1957. Malaysia membangun daripada sebuah ekonomi berpendapatan rendah kepada menengah atas dalam tempoh lebih setengah abad. Pendapatan per kapita meningkat hampir dua puluh kali ganda dalam tempoh empat dekad lalu, sementara kadar kemiskinan menurun lebih sepuluh kali ganda. Perubahan struktur yang besar juga telah berlaku dalam ekonomi. Ekonomi Malaysia sebahagian besarnya dahulu sangat bergantung kepada komoditi utama iaitu getah dan bijih timah sekitar tahun 1960 ditransformasikan menerusi kebangkitan sektor perkilangan menjadi penyumbang utama kepada pertumbuhan negara lewat tahun 1980-an. Sektor perkhidmatan kemudiannya menjadi pemacu utama pertumbuhan ekonomi Malaysia sejak tahun 2000. Malaysia memperkukuh dan meningkatkan integrasinya sepanjang proses pembangunan mengikut ekonomi global (Bank Negara Malaysia 2010).

Malaysia kini beroperasi dalam suasana serantau dan global yang semakin kompetitif. Kejayaan Malaysia untuk mencapai sasaran pertumbuhan ekonomi ditentukan oleh sejauh mana negara ini mampu bersaing dalam memasarkan barangan dan perkhidmatan di pasaran global. Begitu juga dengan kemampuan bersaing untuk mendapatkan modal, syarikat dan modal insan cemerlang. Menurut *World Competitiveness Yearbook 2010* yang dikeluarkan oleh *International Institute for Management Development*, kedudukan Malaysia meningkat dengan ketara daripada tangga 18 (2009) kepada 10 (2010). Dalam tempoh Rancangan Malaysia Kesepuluh (2011-2015), Kerajaan terus berusaha menambah baik kedudukan daya saing dengan memberi tumpuan kepada dua bidang utama iaitu (i) bersaing dalam pasaran global bagi memastikan Malaysia berjaya dalam perdagangan antarabangsa, dan (ii) bersaing hebat bagi menarik bakat dan pelaburan asing datang ke Malaysia (Unit Perancang

Ekonomi 2010).

Namun begitu, krisis kewangan global menyebabkan penduduk dunia terutama dalam kalangan golongan muda menerima kesan negatif akibat kemelesetan yang teruk. Krisis ini mengakibatkan suasana ekonomi menjadi lembap dan pemulihan perlahan serta pertambahan pekerjaan yang agak rendah. Kadar pengangguran belia berumur antara 15 hingga 24 tahun global meningkat daripada 11.7 peratus (2007) iaitu kadar sebelum krisis kepada 13.1 peratus (2009) sehingga pernah mencapai 13.2 peratus (2013) dan dianggarkan kekal tinggi pada 13.1 peratus (2016). Peratusan ini adalah kira-kira tiga kali kadar pengangguran orang dewasa dan lebih dua kali kadar pengangguran global. Peratusan ini juga merangkumi lebih 70 juta anak muda di seluruh dunia yang menghadapi masalah untuk mendapatkan pekerjaan. Pertubuhan Buruh Antarabangsa (*International Labour Organisation* atau ILO) melaporkan arah aliran pengangguran belia dijangka terus meningkat pada tahun 2017 terutamanya dalam kalangan negara sedang pesat membangun. Pengangguran belia pada usia muda mempunyai kesan negatif yang serius pada jangka panjang terhadap pendapatan dan risiko ketidakbolehpasaran mahasiswa sebaik sahaja memperoleh ijazah daripada universiti pada masa hadapan (Bank Negara Malaysia 2016). Sehubungan itu, masalah pengangguran dalam kalangan belia perlu diselesaikan mengikut pendidikan yang bersesuaian supaya mereka dapat membina kerjaya dan berdaya saing di pasaran buruh selepas menamatkan alam pengajian.

PENYATAAN MASALAH

Kerajaan Malaysia komited untuk melabur dalam kreativiti bagi merangsang keusahawanan agar dapat menambah bilangan perniagaan baharu dan menggalakkan budaya keusahawanan. Kerajaan mempromosi keusahawanan kepada golongan muda dengan menaja pertandingan pelan dan

memperkenalkan kurikulum yang berkaitan perniagaan di sekolah serta membiayai kempen umum yang mempamerkan kejayaan usahawan Malaysia. Matlamatnya ialah untuk mewujudkan 2,000 perniagaan baharu oleh golongan muda pada akhir tempoh Rancangan Malaysia Kesepuluh (2011-2015) (Unit Perancang Ekonomi 2010). Pendidikan di sekolah merupakan pelaburan penting yang dapat membantu golongan muda supaya membuka minda mengenai keusahawanan. Pendidikan keusahawanan di sekolah juga dapat mempersiapkan golongan muda untuk dunia kerjaya keusahawanan dan mempermudah peralihan mereka ke tempat kerja yang sebenar. Manakala Kerajaan yang membuat pelaburan bagi merangsang keusahawanan golongan muda mampu menerima manfaat ekonomi dalam tempoh jangka panjang sekiranya mereka menceburi kerjaya keusahawanan.

Lagipun, krisis kewangan dan ekonomi global mampu mempengaruhi golongan muda dan kedudukan mereka di pasaran buruh dunia. Sejak pemulihan perlahan yang bermula pada tahun 2010, golongan muda berusaha mencari kerja dan sekarang terancam oleh risiko jangka waktu pengangguran yang berlarutan. Pengangguran menyebabkan pembaziran sumber dan mengurangkan potensi pertumbuhan ekonomi jangka panjang dalam hasil pendapatan dan permintaan agregat yang lebih rendah dan kadar pertumbuhan Keluaran Dalam Negara Kasar (Barbora, Bohuslava & Michal 2015). Situasi pengangguran dalam kalangan golongan muda turut melanda Malaysia. Bank Negara Malaysia (2016) ada melaporkan kadar pengangguran dalam kalangan golongan muda di Malaysia pada tahun 2015 adalah sebanyak 10.1 peratus melebihi tiga kali ganda kadar keseluruhan pengangguran negara iaitu 3.1 peratus. Keadaan ekonomi semasa memainkan peranan penting dalam menentukan hala tuju dan permintaan kepada sektor pekerjaan dan buruh. Jurang yang tidak sekata antara penawaran tenaga kerja dan permintaan daripada sektor awam dan swasta menyebabkan sebahagian pencari kerja tidak mendapat pekerjaan. Maka golongan muda terutamanya remaja lepasan sekolah tiada pengalaman kerja biasanya agak sukar mendapatkan pekerjaan berbanding individu dewasa yang pernah bekerja ketika negara mengalami ekonomi mencabar.

Sehubungan itu, situasi ekonomi semasa memainkan peranan yang sangat penting dalam menentukan keadaan sektor pekerjaan. Satu pendekatan yang mampan direncanakan Kerajaan

supaya sektor swasta sentiasa mampu menjana peluang pekerjaan. Pendekatan ini membabitkan usaha menerapkan budaya keusahawanan dalam kalangan masyarakat terutama golongan muda. Kecenderungan golongan muda ke arah dunia keusahawanan bukan sahaja boleh membantu perkembangan ekonomi tetapi pada masa sama dapat mewujudkan peluang pekerjaan. Pertambahan golongan muda dalam kerjaya keusahawanan secara langsung dapat meningkatkan bilangan pembukaan syarikat perniagaan baharu yang boleh menawar peluang pekerjaan kepada golongan pencari kerja.

Namun begitu, keusahawanan tidak dilihat sebagai kerjaya pilihan dalam kalangan masyarakat Malaysia (39.3 peratus pada tahun 2015) berbanding negara Asia Tenggara lain seperti Singapura (51.7 peratus pada tahun 2014) kerana terdapat banyak peluang pekerjaan yang menawarkan skim gaji menarik. Seterusnya, kadar pemilikan perniagaan baharu yang rendah di Malaysia (2.3 peratus pada tahun 2015) kerana keteguhan persekitaran pekerjaan. Masyarakat Malaysia lebih gemar memilih untuk mendapat pendapatan yang stabil melalui pekerjaan makan gaji berbanding membuka perniagaan sendiri. Malahan, sejak kebelakangan ini, kadar kecenderungan keusahawanan dalam kalangan masyarakat Malaysia mencatatkan aliran menurun daripada 13 peratus (2012), 12 peratus (2013), 12 peratus (2014) kepada hanya enam peratus sahaja (2015/2016) (SME Corp. 2016). Situasi ini boleh dirumuskan bahawa aliran menurun kecenderungan keusahawanan dalam kalangan masyarakat Malaysia mungkin disebabkan oleh golongan muda tidak cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Hal ini berupaya menyebabkan bilangan usahawan makin sedikit sehingga potensi penawaran peluang pekerjaan baharu berkurangan pada masa hadapan.

Perkembangan ini harus dikaji dengan lebih teliti untuk mengetahui mengapa masyarakat Malaysia terutama golongan muda kurang cenderung ke arah kerjaya keusahawanan. Faktor penentu apakah yang memberi pengaruh ke atas kecenderungan keusahawanan golongan muda? Jika dilihat kepada pendekatan Kerajaan membudayakan keusahawanan di sekolah, usaha inibukan sahaja dapat memberikan pengalaman sebenar dunia keusahawanan kepada golongan muda, malah boleh menjadi pemangkin untuk melahirkan ramai usahawan baharu pada masa hadapan. Oleh itu, kajian ini dijalankan bertujuan untuk mencapai empat objektif seperti berikut: (i) mengetahui profil pelajar yang menjadi

ahli kelab keusahawanan, (ii) mengetahui tahap kecenderungan keusahawanan dalam kalangan ahli kelab keusahawanan, (iii) mengkaji perkaitan antara faktor penentu dan kecenderungan keusahawanan dalam kalangan ahli kelab keusahawanan, dan (iv) mengkaji pengaruh faktor penentu ke atas kecenderungan keusahawanan dalam kalangan ahli kelab keusahawanan sekolah menengah dalam Negeri Terengganu.

SOROTAN LITERATUR

Sekolah menengah di Malaysia merupakan tempat untuk membentuk golongan muda yang boleh mengamalkan cara hidup positif dan menyumbang kepada kemajuan ekonomi negara. Antara matlamat Kerajaan yang diberikan kepada sekolah menengah bagi melahirkan insan berguna ialah penubuhan kelab keusahawanan menerusi kokurikulum keusahawanan. Kelab keusahawanan memberi pendedahan awal kepada pelajar sekolah menengah mengenai dunia keusahawanan sebenar dan membantu Kerajaan untuk mewujudkan Masyarakat Perdagangan dan Perindustrian Bumiputera. Tambahan pula menurut Kanyarach et al. (2017) golongan muda terutamanya remaja yang terasing daripada proses sosial menyebabkan mereka mudah dipujuk, terjebak dan menjadi mangsa dalam pelbagai masalah. Kesannya ialah mereka tidak mempunyai akses kepada proses pembelajaran dan penyertaan dalam pembangunan sehingga menimbulkan masalah sosial dan boleh menjadi bertambah rumit untuk diselesaikan.

Justeru itu, penubuhan kelab keusahawanan di sekolah menengah memainkan peranan penting dalam memupuk kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar agar mereka mempunyai minda yang positif terhadap kerjaya keusahawanan dan membantu meningkatkan kemajuan ekonomi negara dengan menjadi usahawan baharu. Kecenderungan keusahawanan ditakrifkan oleh Krueger, Reilly & Carsrud (2000) ialah usaha individu untuk memulakan perniagaan. Maka individu tanpa kecenderungan keusahawanan tidak akan dapat memulakan perniagaan. Kecenderungan keusahawanan adalah langkah awal dan penting untuk individu memahami situasi keseluruhan permulaan perniagaan. Kecenderungan keusahawanan juga merupakan elemen utama dalam menentukan ciri awal permulaan perniagaan. Manakala Ajzen (1991) mengatakan tingkah laku individu boleh diramalkan

melalui kecenderungan mereka sebelum melakukan sesuatu perkara. Contohnya, individu mempunyai kecenderungan untuk membuat pelaburan boleh menyerlahkan kelakuan dirinya melabur pada masa hadapan. Bagi Bird (1988) pula kecenderungan keusahawanan merujuk kepada situasi minda individu yang cenderung ke arah pelaksanaan perniagaan baharu.

Hasil kajian Wan Mohd Zaifurin et al. (2016a) mendapati kesemua pelajar sekolah menengah yang mengikuti Program Tunas Niaga di Terengganu cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Program ini anjuran bersama Kementerian Pendidikan Malaysia dan Perbadanan Memajukan Iktisad Negeri Terengganu (PMINT) serta Kementerian Kewangan Malaysia untuk memberikan pendedahan awal kepada pelajar sekolah menengah mengenai kerjaya keusahawanan. Pelajar diajar guru pembimbing Program Tunas Niaga mengenai cara mengurus dan mentadbir syarikat perniagaan dengan betul agar mereka cenderung menceburi kerjaya keusahawanan dan melahirkan usahawan baharu pada masa hadapan. Namun begitu, hasil kajian Zaidatol Akhmaliah & Hisyamuddin (2009) mendapati pelajar Tingkatan 4 sekolah menengah di Selangor cenderung memilih kerjaya luar bidang keusahawanan. Malahan, majoritinya (52.6%) tidak mempunyai aspirasi keusahawanan.

Kajian lalu mendapati terdapat pelbagai faktor penentu (seperti kewangan, model peranan, personaliti, halangan, pengenalan sosial, norma sosial, pengetahuan keusahawanan dan kemahiran keusahawanan) berupaya mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan golongan muda terutamanya pelajar sekolah menengah. Kajian Nikas, Fredrick & Karl (2015) mendapati *Junior Achievement Company Program* (JACP) yang diadakan di Sweden mempengaruhi pesertanya melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan. Bekas peserta JACP menjalankan perniagaan dipengaruhi faktor kewangan kerana pendapatan daripada menguruskan syarikat sendiri lebih baik berbanding bekerja di bawah orang lain. Manakala kajian yang dijalankan oleh Simone et al. (2012) pula mendapati alumni enam universiti di Jerman melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan adalah lebih tinggi jika mempunyai ibu bapa memiliki perniagaan bertindak menjadi faktor model peranan. Ibu bapa memainkan peranan menggalakkan anak-anak mereka mengambil alih perniagaan keluarga.

Kajian Zaidatol Akhmaliah et al. (2002) pula mendapati pelajar sekolah menengah di Malaysia mempunyai faktor personaliti keusahawanan pada tahap sederhana kerana motivasi untuk mencapai kejayaan dan kesanggupan mengambil risiko tidak terlalu positif menjadi usahawan baharu. Hasil kajian Zaidatol Akhmaliah et al. (2002) tidak menyamai penemuan Soomro & Yuan (2015) di peringkat universiti. Kajian Soomro & Yuan (2015) mendapati mahasiswa daripada dua buah universiti di China mempunyai lokus kawalan dan keperluan untuk pencapaian pada tahap tinggi. Kajian ini juga mendapati wujud pengaruh positif yang signifikan antara lokus kawalan dan kecenderungan keusahawanan mahasiswa. Sementara itu, kajian Iskandarini (2014) mendapati kekurangan modal, kepakaran dan keyakinan diri menjadi faktor penghalang kepada penduduk di Bandar Binjai dan Kota Medan di Indonesia menceburi kerjaya keusahawanan walaupun mempunyai kecenderungan pada tahap tinggi menjalankan perniagaan.

Pengenalan sosial juga menjadi faktor penentu yang mempengaruhi kecenderungan keusahawanan. Menurut Grundstén (2004) pengenalan sosial ialah bagaimana individu boleh mengaitkan diri dengan keadaan sekitar terutama persekitaran sosial apabila melihat dirinya menjadi usahawan. Ada kajian lalu mendapati pengenalan sosial mempunyai kaitan bagaimana individu melihat dirinya sebagai usahawan sama ada lebih atau kurang dihargai masyarakat sekeliling. Zaidatol Akhmaliah & Afsaneh (2011) dalam kajiannya mendapati pelajar sekolah menengah vokasional dan teknikal di Malaysia mempunyai harga diri pada tahap tinggi kerana merasakan dirinya dihargai masyarakat setempat jika menceburi keusahawanan sebagai kerjaya. Hasil kajian ini memberi gambaran bahawapelajar sekolah menengah di Malaysia cenderung menceburi kerjaya keusahawanan kerana masyarakat setempat menyukai mereka menjadi usahawan.

Selain itu, faktor norma sosial juga memainkan peranan penting dalam mempengaruhi kecenderungan golongan muda menceburi kerjaya keusahawanan. Menurut Kuen, Hui & Chen (2016) norma sosial adalah persepsi individu terhadap kepercayaan orang lain seperti keluarga, rakan-rakan dan sahabat yang boleh menyebabkan dirinya cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Wan Mohd Zaifurin et al. (2016b) dalam kajiannya mendapati norma sosial tidak mempengaruhi

kecenderungan ahli Program Tunas Niaga di sekolah menengah menceburi kerjaya keusahawanan. Hasil kajian beliau menyamai penemuan Mai & Nguyen (2016) mendapati norma sosial tidak mempengaruhi kecenderungan mahasiswa universiti di Vietnam yang berumur 18 hingga 24 tahun menceburi kerjaya keusahawanan. Dalam kajian ini, normal sosial dianggap tidak penting kerana bukan semua sampel adalah mahasiswa yang mengikuti jurusan perniagaan dan berada di luar tradisi keusahawanan.

Keusahawanan merupakan salah satu kerjaya yang memerlukan individu mempunyai pengetahuan. Pengetahuan keusahawanan merujuk kepada peraturan menguruskan syarikat, mengetahui undang-undang perniagaan dan kehendak Kerajaan dalam bidang keusahawanan. Kajian yang dijalankan oleh Zarina & Zuraida (2016) mendapati usahawan wanita di Pulau Pinang sebelum membuka syarikat perniagaan sendiri mereka telah mempunyai pengetahuan mengenai keusahawanan. Mereka mempunyai ahli keluarga yang boleh memberikan nasihat dan berkongsi pengalaman berkaitan menjalankan perniagaan. Justeru itu, bank dan agensi Kerajaan tidak memainkan peranan penting dalam memberikan pengetahuan keusahawanan kepada usahawan wanita di Pulau Pinang yang menjalankan perniagaan berskala kecil.

Selain pengetahuan, kemahiran keusahawanan juga boleh dianggap salah satu faktor penentu penting dalam mempengaruhi kecenderungan keusahawanan. Kajian Oguntimehin & Olaniran (2017) mendapati kemahiran keusahawanan boleh memberi pengaruh kepada kecenderungan mahasiswa di universiti Nigeria untuk menceburkan diri ke dalam kerjaya keusahawanan. Penglibatan mahasiswa terutama pemegang ijazah sarjana dalam pendidikan keusahawanan membolehkan mereka mempunyai kemahiran keusahawanan dan cenderung bekerja sebagai usahawan. Mahasiswa sebelum dan selepas meninggalkan universiti melihat keusahawanan sebagai satu-satunya cara menampung hidup mereka. Alasan ini menunjukkan bahawa pendidikan keusahawanan yang diadakan di universiti Nigeria boleh memberikan kemahiran keusahawanan kepada mahasiswa untuk menceburi keusahawanan dan menyerap pengangguran dalam kalangan belia pencari kerja. Hasil kajian ini menyamai penemuan yang ditemui oleh Mazlina & Maitilee (2015). Kajiannya mendapati kemahiran adalah faktor penting untuk melahirkan usahawan kerana secara positif mempengaruhi kecenderungan

mahasiswa perakaunan yang mengambil kursus keusahawanan di tiga buah universiti awam di Lembah Klang Malaysia. Hal ini kerana mahasiswa mempelajari dan melakukan aktiviti hampir menyamai dunia sebenar keusahawanan yang dapat membantu mereka meningkatkan kemahiran persembahan dan komunikasi.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan reka bentuk tinjauan kerana memberi kebaikan kepada penyelidik untuk mengambil sampel yang ramai dan boleh menganalisis pengaruh antara pembolehubah. Penemuan kajian ini sebahagian besarnya diperolehi menerusi pendekatan kuantitatif bagi membolehkan hasil dapatan dapat digunakan untuk menerangkan masalah penyelidikan. Lokasi kajian ini mempunyai populasi seramai 201 orang pelajar Tingkatan 4 yang mengikuti kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah kebangsaan di Negeri Terengganu. Kajian ini mengambil seramai 162 pelajar dari populasi untuk digunakan sebagai sampel. Pemilihan sampel ini dibuat secara rawak mudah berdasarkan kepada senarai nama pelajar Tingkatan 4 yang mengikuti kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah kebangsaan di Negeri Terengganu. Pensampelan rawak mudah digunakan dalam kajian ini adalah bagi memastikan setiap pelajar dalam populasi mempunyai peluang sama rata untuk dipilih sebagai sampel. Jumlah pengambilan sampel dalam kajian ini melebihi cadangan Krejcie & Morgan (1970) iaitu saiz populasi seramai 200 orang hanya memerlukan sampel seramai 132 responden.

Data kajian ini dikumpul menggunakan kaedah instrumen atau borang soal selidik (kuantitatif) yang melibatkan tiga bahagian utama iaitu: (A) Profil ahli kelab keusahawanan, (B) Faktor-faktor penentu yang mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan ahli kelab keusahawanan, dan (C) Kecenderungan keusahawanan dalam kalangan ahli kelab keusahawanan. Item kenyataan dalam Bahagian B dan C borang soal selidik diukur menggunakan skala Likert lima mata iaitu (1) sangat tidak setuju, (2) tidak setuju, (3) tidak pasti, (4) setuju dan (5) sangat setuju. Item pernyataan dalam Bahagian B dan C diambil dari borang soal selidik kajian Wan Mohd Zaifurin (2016c) dan dimurnikan semula mengikut kesesuaian penyelidikan ini.

Ujian rintis dijalankan selama sehari pada 1 Oktober 2017 di Sekolah Menengah Kebangsaan

Tengku Bariah melibatkan seramai 15 responden terpilih secara rawak mudah dan terdiri daripada pelajar pelbagai aliran kelas yang mengikuti kelab keusahawanan. Masa purata setiap responden mengisi borang soal selidik dianggarkan selama 30 minit. Tujuan kajian ini menjalankan ujian rintis adalah untuk mengenal pasti kelemahan struktur ayat dan nilai pekali kebolehpercayaan item kenyataan yang terdapat dalam soal selidik. Hasil dari ujian rintis mendapati tidak wujud kelemahan struktur ayat dan nilai pekali kebolehpercayaan *Cronbach's Alpha* pembolehubah dalam borang soal selidik berada antara 0.63 hingga 0.96 sepertimana yang ditunjukkan pada Jadual 1. Maka borang soal selidik ini digunakan dalam kajian sebenar kerana menurut Hair et al. (2010) ukuran kebolehpercayaan daripada nilai 0.60 hingga 0.70 dianggap had penerimaan paling minimum.

JADUAL 1. Ujian Kebolehpercayaan

Pembolehubah	Cronbach's alpha
Kewangan	0.67
Model peranan	0.96
Personaliti	0.89
Halangan	0.85
Pengenalan sosial	0.89
Normal sosial	0.63
Pengetahuan keusahawanan	0.65
Kemahiran keusahawanan	0.83
Kecenderungan keusahawanan	0.84

Pengumpulan data kajian sebenar dijalankan selama sebulan iaitu pada bulan Oktober 2017 dengan menggunakan borang soal selidik yang diedarkan kepada 162 responden. Hasil analisis awalan mendapati data kajian sebenar bertaburan normal. Data kajian ini bertaburan secara normal kerana kebanyakan skor berpusat di tengah dan bahagian kiri dan kanan menunjukkan taburan rendah kerana sebahagian kecil responden mempunyai skor sangat rendah dan terlampau tinggi. Lengkungannya adalah berupa loceng jika data diplotkan dalam bentuk graf dan garisan. Manakala Plot Kebarangkalian Normal atau *Normal Probability Plot (Normal Q-Q Plot)* menunjukkan data kajian ini bertaburan secara normal kerana semua maklumat responden berada di atas garisan lurus hingga ke pepenjur. Selain itu, hubungan antara pembolehubah tidak bersandar

dan bersandar adalah linear. Data kajian ini tersebar secara rawak dan tidak membentuk pola tertentu. Sampel data yang diuji ini menunjukkan taburan data kajian adalah normal (memenuhi kriteria taburan data normal) dan sesuai menggunakan analisis statistik berparameter untuk ujian lanjut mengikut piawai Hair et al. (2010). Data bertaburan normal setelah seorang responden dikeluarkan dari kajian ini kerana mempunyai skor terlalu rendah.

Data kajian ini dianalisis menggunakan analisis deskriptif supaya dapat mengetahui profil dan tahap kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden untuk mencari jawapan objektif pertama dan kedua. Manakala jadual interpretasi skor min seperti mana yang ditunjukkan pada Jadual 2 digunakan dalam kajian ini sebagai panduan untuk mengukur tahap kecenderungan keusahawanan. Jadual tersebut menjelaskan bahawa semakin tinggi skor responden memberi makna tahap kecenderungan keusahawanan menjadi lebih tinggi. Pengiraan skor mengikut tahap adalah berdasarkan kepada Hanina et al. (2010). Kajian ini juga menggunakan analisis statistik inferensi seperti Korelasi Pearson ‘r’ dan Regresi untuk mencari jawapan objektif ketiga dan keempat.

JADUAL 2. Tahap Kecenderungan Keusahawanan

Skor min	Tahap kecenderungan keusahawanan
0 hingga 25	Rendah
25.1 hingga 50.1	Sederhana
50.2 hingga 75.2	Tinggi

DAPATAN KAJIAN

PROFIL RESPONDEN

Hasil ujian deskriptif mendapati sebahagian besar (117 orang atau 72.7 peratus) responden yang terlibat dalam kajian ini ialah pelajar perempuan. Dari segi pencapaian akademik pula, majoriti (46 orang atau 28.6 peratus) responden memperoleh antara tiga A hingga empat A dalam peperiksaan Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3). Malahan, sebahagian besar (114 orang atau 70.8 peratus) responden aktif melibatkan diri dalam kelab keusahawanan. Di samping itu, kebanyakan (36 orang atau 22.4 peratus) dalam kalangan responden mempunyai impian menjadi usahawan pada masa hadapan berbanding mengimpikan kerjaya lain seperti berniaga kecil-kecilan dan belum menentukan kerjaya pilihan. Bagi

pekerjaan bapa pula, kebanyakan (63 orang atau 39.1 peratus) dalam kalangan responden mempunyai bapa bekerja di sektor Kerajaan. Dalam masa yang sama, lebih separuh (88 orang atau 54.7 peratus) responden mempunyai ibu yang terlibat dalam pekerjaan-pekerjaan lain terutamanya bekerja tanpa gaji (suri rumahtangga). Selain itu, majoriti (102 orang atau 63.4 peratus) responden mempunyai adik-beradik atau ahli keluarga tidak melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan.

TAHAP KECENDERUNGAN KEUSAHAWANAN

Hasil ujian deskriptif mendapati majoriti (93 orang atau 57.8 peratus) responden mempunyai kecenderungan keusahawanan pada tahap tinggi sepertimana yang ditunjukkan pada Jadual 3. Jadual yang sama juga mendapati baki (68 orang atau 42.2 peratus) responden mempunyai kecenderungan keusahawanan pada tahap sederhana. Di samping itu, kajian ini mendapati tiada responden mempunyai kecenderungan keusahawanan pada tahap rendah kerana mereka merupakan ahli kelab keusahawanan. Mereka mendaftar sebagai ahli kelab keusahawanan kerana cenderung untuk meneroka lebih lanjut mengenai keusahawanan sebagai kerjaya pada masa hadapan.

JADUAL 3. Bilangan (orang) dan Peratus (%) Mengikut Tahap Kecenderungan Keusahawanan Responden

Tahap kecenderungan keusahawanan	Bilangan (orang)	Peratus (%)
Rendah	Tiada	00.0
Sederhana	68	42.2
Tinggi	93	57.8

PERKAITAN ANTARA FAKTOR PENENTU DAN KECENDERUNGAN KEUSAHAWANAN

Hasil ujian Korelasi Pearson ‘r’ mendapati lapan faktor penentu iaitu kewangan ($r = 0.56, p < 0.01$), model peranan ($r = 0.65, p < 0.01$), personaliti ($r = 0.43, p < 0.01$), halangan ($r = 0.39, p < 0.01$), pengenalan sosial ($r = 0.34, p < 0.01$), norma sosial ($r = 0.40, p < 0.01$), pengetahuan keusahawanan ($r = 0.21, p < 0.01$) dan kemahiran keusahawanan ($r = 0.62, p < 0.01$) mempunyai kaitan terhadap kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden sepertimana yang ditunjukkan pada Jadual 4.

JADUAL 4. Ujian Korelasi Pearson 'r' bagi Perkaitan Antara Faktor Penentu dan Kecenderungan Keusahawanan

Pembolehubah tidak bersandar	Nilai 'r'
Kewangan	0.56**
Model peranan	0.65**
Personaliti	0.43**
Halangan	0.39**
Pengenalan sosial	0.34**
Norma sosial	0.40**
Pengetahuan keusahawanan	0.21**
Kemahiran keusahawanan	0.62**

** Pada aras signifikan 0.01.

PENGARUHFAKTOR PENENTU KE ATAS KECENDERUNGAN KEUSAHAWANAN

Hasil analisis Regresi Pelbagai mendapati nilai R^2 sebanyak 0.62 menunjukkan 62 peratus perubahan dalam pembolehubah kriterion adalah disebabkan oleh sumbangan pembolehubah penentu sepertimana yang ditunjukkan pada Jadual 5. Hasil analisis Regresi Pelbagai juga mendapati wujud sumbangan signifikan faktor penentu yang mempengaruhi kecenderungan

keusahawanan dalam kalangan responden kerana nilai F ($dk = 8, 160, p < 0.01$) = 31.43.

Antara tujuh faktor penentu yang mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden ialah kewangan ($\beta = 0.30, p < 0.01$), model peranan ($\beta = 0.30, p < 0.01$), halangan ($\beta = 0.13, p < 0.05$), pengenalan sosial ($\beta = -0.13, p < 0.05$), norma sosial ($\beta = 0.17, p < 0.01$), pengetahuan keusahawanan ($\beta = -0.11, p < 0.05$) dan kemahiran keusahawanan ($\beta = 0.33, p < 0.01$) sepertimana yang ditunjukkan pada Jadual 6. Kemahiran keusahawanan merupakan faktor penentu dominan ($\beta = 0.33, p < 0.01$) yang mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden. Jadual yang sama juga mendapati wujud satu faktor penentu lain iaitu personaliti ($\beta = 0.01, p > 0.05$) tidak mempengaruhi kecenderungan keusahawanan dalam kalangan responden.

PERBINCANGAN

Secara keseluruhannya hasil kajian ini mendapati ke semua pelajar Tingkatan 4 yang menjadi ahli kelab keusahawanan di sekolah menengah kebangsaan di Negeri Terengganu cenderung ke arah kerjaya keusahawanan. Hal ini menunjukkan bahawa

JADUAL 5. Analisis Regresi Pelbagai bagi Pengaruh Faktor Penentu ke Atas Kecenderungan Keusahawanan

Kombinasi pembolehubah tidak bersandar	R	R^2	R^2 Adjusted	F	Sig.
Pengaruh faktor penentu ke atas kecenderungan keusahawanan	0.79	0.62	0.60	31.43	0.00**

** Pada aras signifikan 0.01.

JADUAL 6. Nilai Pekali Regresi (B) dan Beta Piawai (b) bagi Pengaruh Faktor Penentu ke Atas Kecenderungan Keusahawanan

Pembolehubah tidak bersandar	B	Ralat piawai	b	t	Sig.
Pemalar	3.66	4.21		0.87	0.39
Kewangan	0.65	0.14	0.30	0.47	0.00**
Model peranan	0.39	0.10	0.30	3.98	0.00**
Personaliti	0.02	0.08	0.01	0.25	0.80
Halangan	0.16	0.07	0.13	2.21	0.03*
Pengenalan sosial	-0.33	0.15	-0.13	-2.21	0.03*
Norma sosial	0.39	0.13	0.17	2.89	0.00**
Pengetahuan keusahawanan	-0.54	0.27	-0.11	-2.02	0.04*
Kemahiran keusahawanan	0.76	0.15	0.33	4.96	0.00**

** Pada aras signifikan 0.01.

* Pada aras signifikan 0.05.

pelajar sekolah menengah yang mengikuti kelab keusahawanan menyedari kepentingan kerjaya keusahawanan kerana mereka dapat memahami dan membezakan antara bekerja sebagai usahawan dan kerja makan gaji. Mereka juga mengetahui faedah-faedah yang boleh diperolehi melalui kerjaya keusahawanan. Antaranya ialah, berkecimpung dalam keusahawanan dapat memberikan mereka pendapatan lebih baik berbanding bekerja di bawah orang lain. Sehubungan itu, kelab keusahawanan di sekolah menengah kebangsaan yang diikuti pelajar Tingkatan 4 mampu mengubah pemikiran mereka terhadap kerjaya keusahawanan. Hasil kajian ini menyamai penemuan terdahulu Wan Mohd Zaifurin et al. (2016a) mendapati kesemua pelajar sekolah menengah yang mengikuti Program Tunas Niaga cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Program Tunas Niaga memupuk kecenderungan pelajar melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan dan berupaya melahirkan usahawan baharu pada masa hadapan. Namun begitu, hasil kajian ini didapati bertentangan penemuan Zaidatol Akhmaliyah & Hisyamuddin (2009) kerana majoriti (52.6 peratus) pelajar Tingkatan 4 sekolah menengah di Selangor tidak mempunyai aspirasi keusahawanan.

Kajian ini juga mendapati kelab keusahawanan di sekolah menengah bukan sahaja digunakan Kerajaan untuk menyalurkan pengetahuan malah memberi kemahiran berkaitan keusahawanan kepada pelajar. Pelajar yang mengikuti kelab keusahawanan diajar dan dilatih guru penasihat cara menyediakan pelan perniagaan dan menguruskan syarikat. Pelajar juga mengalami sendiri suasana sebenar menjalankan perniagaan apabila menjaga gerai atau kiosk ketika sekolah mengadakan hari kokurikulum dan sukan. Mereka merasa seronok mengikuti aktiviti jualan kerana dapat berjumpa ramai kenalan yang datang membeli barangan di gerai dan menjayakan perniagaan bersama rakan-rakan sekelab. Maka tidak hairanlah hasil kajian ini mendapati pelajar sekolah yang mengikuti kelab keusahawanan mempunyai kemahiran keusahawanan menyebabkan mereka cenderung ke arah kerjaya keusahawanan. Hasil kajian ini menyamai penemuan Oguntimehin & Olaniran (2017) mendapati mahasiswa universiti Nigeriayang mempunyai kemahiran keusahawanan cenderung menceburkan diri ke dalam kerjaya keusahawanan. Kajian terdahulu yang dijalankan oleh Mazlina & Maitilee (2015) juga mendapati mahasiswa perakaunan yang mengambil kursus keusahawanan di tiga buah universiti awam di

Lembah Klang Malaysia cenderung bekerja sebagai usahawan kerana mereka mempunyai kemahiran keusahawanan.

Kajian ini mendapati pelajar Tingkatan 4 yang mengikuti kelab keusahawanan memahami bekerja dalam kerjaya keusahawanan bermaksud menjalankan perniagaan sendiri boleh memberi keuntungan dan menjana pendapatan kepada mereka. Mereka juga menyedari untuk hidup senang pada masa hadapan perlu mendapatkan pendapatan menerusi perniagaan. Oleh itu, mereka cenderung menjalankan perniagaan apabila ada peluang dan modal yang mencukupi. Pengaruh kewangan yang diperolehi daripada perniagaan menyebabkan mereka cenderung terlibat dalam kerjaya keusahawanan memberi kesan baik kepada masa depan negara kerana Kerajaan tidak perlulah menyediakan lebih banyak peluang pekerjaan untuk golongan muda. Penglibatan golongan muda dalam perniagaan bermakna mereka mencipta pekerjaan sendiri dengan membuka syarikat sekaligus membantu ke arah pertumbuhan ekonomi negara. Hasil kajian ini menyamai dapatan Nikas, Fredrick & Karl (2015) yang mengatakan bekas peserta program JACP mahu menjalankan perniagaan kerana pengaruh kewangan iaitu pendapatan daripada menguruskan syarikat sendiri lebih baik berbanding bekerja dengan orang lain.

Selain itu, model peranan menjadi sumber inspirasi kepada ahli kelab keusahawanan terhadap kerjaya keusahawanan. Kajian ini mendapati ibu bapa ahli kelab keusahawanan menjadi model peranan yang sangat penting dalam mempengaruhi kecenderungan anak-anak mereka supaya menceburi kerjaya keusahawanan. Oleh itu, kejayaan mengubah minda ahli kelab keusahawanan supaya cenderung ke arah kerjaya keusahawanan juga dibantu oleh ibu bapa yang menjadi penggerak kepada diri dan bertindak sebagai model peranan. Kajian ini menyamai penemuan Simone et al. (2012) yang mendapati ibu bapa bertindak sebagai model peranan menggalakkan anak-anak mereka menjalankan perniagaan keluarga.

Di samping itu, norma sosial positif boleh menyebabkan ahli kelab keusahawanan di sekolah menengah kebangsaan mempunyai kecenderungan ke arah kerjaya keusahawanan. Dalam kajian ini, persepsi ahli kelab keusahawanan terhadap kerjaya keusahawanan telah dipengaruhi oleh pandangan orang lain seperti ibu bapa, rakan-rakan dan masyarakat sekeliling supaya melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan. Mereka digalakkan

membuka perniagaan seperti membuat dan menjual sendiri nasi lemak, nasi dagang, kuih muih dan air minuman sementara waktu selepas menamatkan persekolahan kerana berniaga menerusi cara tersebut dapat memenuhi keperluan diri dan boleh mengumpul modal sebelum menjalankan syarikat lebih besar. Namun begitu, hasil kajian ini bertentangan penemuan Wan Mohd Zaifurin et al. (2016b) kerana norma sosial tidak mempengaruhi kecenderungan ahli Program Tunas Niaga di sekolah menengah menceburi kerjaya keusahawanan. Hasil kajian ini juga bertentangan penemuan Mai & Nguyen (2016) kerana norma sosial tidak mempengaruhi kecenderungan mahasiswa universiti Vietnam menceburi kerjaya keusahawanan.

Seterusnya, kajian ini juga mendapati faktor halangan mempengaruhi ahli kelab keusahawanan sekolah menengah cenderung terhadap kerjaya keusahawanan. Mereka tiada modal untuk membuka premis, kurang mengetahui undang-undang perniagaan dan masih tidak tahu mencipta idea bernas yang boleh menarik perhatian masyarakat supaya membeli barangan jualan. Halangan atau rintangan ini boleh memberikan kesan kepada kemunculan usahawan muda baharu di Malaysia kerana pelajar sekolah menengah kebangsaan yang mengikuti kelab keusahawanan menghadapi kesukaran menjalankan perniagaan sekiranya mereka melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan pada masa hadapan. Situasi ini juga ditemui dalam kajian Iskandarini (2014) mendapati kekurangan modal, kepakaran dan keyakinan diri adalah faktor penghalang penduduk yang tinggal di Bandar Binjai dan Kota Medan di Indonesia menceburi kerjaya keusahawanan walaupun mereka sangat cenderung mahu menjalankan perniagaan.

Selain itu, kajian ini mendapati pengenalan sosial boleh memberi pengaruh kepada ahli kelab keusahawanan di sekolah menengah cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Hal ini kerana masyarakat sekeliling membentuk pemikiran pelajar sekolah menengah yang mengikuti kelab keusahawanan kerana hubungan mereka dengan penduduk sekitar telah lama terjalin. Hubungan ahli kelab keusahawanan dengan masyarakat sekeliling seperti keluarga, rakan-rakan, jiran tetangga, usahawan dan peniaga yang baik seperti memberi sokongan dari segi penghargaan dan maklumat keusahawanan menjadi asas kepada kecenderungan mereka terhadap kerjaya keusahawanan. Begitu juga apabila mereka menyatakan diri mahu membuka perniagaan sendiri selepas menamatkan

persekolahan, masyarakat menghargai usaha dan berhasrat membantu membuka perniagaan. Oleh itu, kajian ini memberi gambaran bahawa hubungan ahli kelab keusahawanan dan masyarakat merentasi ikatan kekeluargaan sehingga menyebabkan mereka cenderung menjadi usahawan. Hasil kajian ini memperkukuhkan dapatan Zaidatol Akhmaliah & Afsaneh (2011) yang mendapati pelajar sekolah menengah di Malaysia mempunyai kecenderungan menceburi kerjaya keusahawanan kerana masyarakat menyukai mereka menjadi usahawan.

Dalam kajian ini, pengetahuan keusahawanan yang dimiliki ahli kelab keusahawanan di sekolah menengah menyebabkan mereka cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Hal ini kerana penglibatan pelajar sekolah menengah dalam kelab keusahawanan memberikan peluang dan ruang kepada mereka untuk mengetahui lebih mendalam mengenai kerjaya keusahawanan. Malahan, mereka boleh meneroka dan mencipta peluang perniagaan yang memberikan pendapatan. Hasil kajian ini hampir menyamai dapatan Zarina & Zuraida (2016) kerana wanita di Pulau Pinang sebelum menjadi usahawan mempunyai pengetahuan keusahawanan. Mereka mempunyai pengetahuan keusahawanan yang diperolehi melalui ahli keluarga yang memberi nasihat dan pengalaman menjalankan perniagaan sebenar. Hal ini memberikan gambaran bahawa individu cenderung ke arah kerjaya keusahawanan adalah disebabkan mereka mempunyai pengetahuan keusahawanan yang diperolehi sama ada dari sekolah (pendidikan formal) atau keluarga (pendidikan tidak formal).

IMPLIKASI KAJIAN

Kajian ini mempunyai beberapa implikasi untuk melahirkan lebih ramai usahawan baharu dalam kalangan golongan muda. Kajian ini mengakui pandangan yang positif tentang kerjaya keusahawanan sangat penting untuk memupuk kecenderungan golongan muda terutamanya pelajar sekolah menengah menjadi usahawan. Maka Kementerian Pendidikan Malaysia perlu memperkemas kurikulum keusahawanan sedia ada di sekolah menengah supaya aktiviti kelab keusahawanan sentiasa segar dan menyeronokkan pelajar yang mengikutinya. Pelajar perlu didedahkan dengan lebih banyak aktiviti yang menjuruskan kepada perniagaan sebenar supaya dapat memberi kesedaran dan merangsang minda mereka agar

berfikir secara positif tentang keusahawanan. Cara ini berlawanan dengan sistem pendidikan tradisional yang lebih kepada pengajaran guru penasihat dalam kelas boleh menghadkan pemikiran pelajar kerana tidak dapat melihat keadaan realiti keusahawanan.

Hasrat Kerajaan memperkenalkan kokurikulum keusahawanan di sekolah menengah menerusi kelab keusahawanan adalah untuk memupuk kecenderungan pelajar ke arah kerjaya keusahawanan dan melahirkan usahawan muda. Maka kajian ini berharap Kementerian Pendidikan Malaysia memperbanyakkan kelab keusahawanan di sekolah menengah supaya dapat memberi peluang kepada lebih ramai pelajar sekolah menengah menyertainya. Dalam masa yang sama, Kementerian Pendidikan hendaklah memberikan modal perniagaan dan menyediakan tempat meniaga atau kiosk kepada setiap kelab keusahawanan di sekolah agar pelajar dapat menjalankan aktiviti keusahawanan dengan berkesan. Cara ini dapat menarik perhatian pelajar menyertai kelab keusahawanan di sekolah. Hal ini mampu melahirkan ramai pelajar sekolah menengah membina kerjaya dalam bidang keusahawanan.

Kajian ini mendapati kemahiran keusahawanan merupakan faktor penentu dominan mempengaruhi kecenderungan keusahawanan pelajar yang menjadi ahli kelab keusahawanan di sekolah menengah. Pendidikan dalam kelab keusahawanan bersifat pembelajaran secara amali atau *hands on* membolehkan pelajar memperoleh kemahiran keusahawanan sebenar. Oleh itu, kajian ini berharap pengetua dan guru penasihat kelab keusahawanan di sekolah menengah mengambil kira faktor ini dengan menjalankan aktiviti perniagaan yang sebenar ketika hari kokurikulum diadakan pada setiap minggu. Pengetua harus memberikan sokongan dan kerjasama kepada guru penasihat kelab keusahawanan yang ingin mengadakan aktiviti jualan. Manakala guru penasihat pula dikehendaki memantau pelajar yang ditugaskan menjaga gerai atau kiosk jualan agar mereka tidak mengambil kesempatan menyalahgunakan masa pembelajaran. Keperluan melatih pelajar dengan kemahiran keusahawanan secara giat sangat penting untuk membangunkan diri mereka dengan pengurusan perniagaan yang betul supaya keusahawanan menjadi kerjaya pilihan utama pada masa hadapan.

Tambahan pula, kajian ini mendapati penubuhan kelab keusahawanan memberi kesan yang baik kepada pembangunan modal insan pelajar sekolah

menengah. Kelab keusahawanan memberikan pengetahuan dan kemahiran keusahawanan yang berguna kepada pelajar sekolah menengah untuk merealisasikan pelbagai matlamat Kerajaan seperti objektif mengurangkan pengangguran dan kemiskinan tegar. Oleh itu, pelajar yang mengikuti kelab keusahawanan di sekolah menengah mempelajari keusahawanan secara menyeluruh berada dalam kedudukan terbaik untuk menceburi kerjaya keusahawanan dan membuka perniagaan. Maka kajian ini berharap pengetua selaku ketua pentadbir sekolah menengah dapat menggalakkan pelajar mengikuti kelab keusahawanan dan menyokong aktiviti berkaitan keusahawanan. Implikasi kajian ini adalah selari sepertimana kandungan Surat Pekeliling Ikhtisas Bil. 1/1985 yang dikeluarkan oleh Kementerian Pelajaran Malaysia (1985) mengatakan sekolah mempunyai peranan bagi mengeluarkan tenaga mahir untuk pembangunan negara. Hal ini hanya dapat dilakukan dengan meluaskan pandangan dan pengetahuan pelajar sekolah mengenai kerjaya keusahawanan. Sebaliknya jika pengetua sekolah tidak memberi ketegasan yang wajar untuk mengimbangi kokurikulum dengan akademik dan kurang menggalakkan penyertaan pelajar dalam gerak kerja luar kelas boleh menyebabkan pendidikan holistik golongan muda gagal dicapai. Situasi ini boleh mendorong pelajar lemah akademik menceburi dalam kegiatan tidak sihat dan berupaya menimbulkan masalah pengangguran dan kemiskinan.

Selain itu, implikasi kajian ini dapat digunakan oleh agensi-agensi Kerajaan yang lain seperti Majlis Amanah Rakyat (MARA), Amanah Iktiar Malaysia (AIM), TEKUN Nasional dan Institut Keusahawanan Nasional (INSKEN) agar datang ke sekolah untuk mengadakan pameran dan ceramah kepada pelajar supaya mereka menyedari kepentingan keusahawanan pada diri dan negara. Dalam masa yang sama, Kementerian Komunikasi dan Multimedia boleh menjadikan Radio Televisyen Malaysia (RTM) sebagai alat penyebarkan untuk mengubah minda masyarakat terhadap kerjaya keusahawanan dengan mengadakan rancangan di RTM yang membabitkan perniagaan. Manakala Dewan Perniagaan Melayu Malaysia (DPMM) boleh membantu dan memberi khidmat nasihat kepada kelab keusahawanan tentang cara yang betul mentadbir kelab dan menguruskan perniagaan. Tokoh DPMM boleh dilantik menjadi penasihat utama kelab keusahawanan dan menganggotai

Persatuan Ibu Bapa dan Guru di sekolah agar boleh merapatkan diri dengan pelajar seterusnya menjadi model peranan. Sementara itu, syarikat besar seperti Maybank, UMW, Petronas, Sime Darby dan Telekom Malaysia boleh menjadi penaja kelab keusahawanan di sekolah menengah sebagai penghargaan kepada pelajar kerana ingin mempelajari ilmu dan menimba pengalaman dalam kerjaya keusahawanan sebenar.

Akhir sekali, kajian ini berharap penyelidik yang ingin menjalankan penyelidikan pada masa akan datang mencari faktor-faktor penentu lain untuk mengetahui secara lebih mendalam kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah. Hal ini kerana situasi ekonomi tempatan dan antarabangsa semakin mencabar boleh menyebabkan wujudnya faktor penentu lain di luar kajian ini memainkan peranan penting mempengaruhi pelajar sekolah menengah cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Tambahan pula, usaha mencari faktor penentu baharu merupakan satu perkembangan positif dalam kalangan penyelidik untuk menjadikan golongan muda terutamanya pelajar sekolah cenderung ke arah kerjaya keusahawanan.

KESIMPULAN

Penglibatan pelajar sekolah menengah dalam kelab keusahawanan memberi pendedahan dan pengalaman awal yang berguna kepada mereka untuk mengetahui lebih mendalam tentang kerjaya keusahawanan. Kelab keusahawanan di sekolah menengah menjadi tempat Kerajaan untuk mempengaruhi golongan muda seawal 13 hingga 18 tahun berkecimpung dalam dunia keusahawanan. Kelab keusahawanan membantu dan memberi peluang kepada pelajar sekolah menengah berniaga tanpa modal yang banyak sebelum beralih kepada perniagaan. Selain itu, ilmu keusahawanan boleh didapati dengan mudah melalui kelab keusahawanan menyebabkan pelajar mendapat pendedahan awal mengenai perniagaan. Malahan, pendedahan awal pelajar sekolah menengah mengenai perniagaan mampu mempengaruhi mereka menjadikan kerjaya keusahawanan sebagai punca pendapatan.

Hasil kajian ini telah membuktikan bahawa pelajar sekolah menengah yang mengikuti kelab keusahawanan mempunyai kecenderungan menceburi kerjaya keusahawanan. Hal ini menjadi satu perkembangan positif dalam kalangan pelajar

sekolah menengah ke arah untuk menjadikan mereka bekerja sebagai usahawan. Tambahan pula, negara mengalami penurunan jumlah rakyat bekerja dalam kerjaya keusahawanan dan memerlukan golongan muda menjadi usahawan yang mampu mencipta barang dan perkhidmatan untuk pasaran tempatan dan luar negara. Oleh itu, pertambahan golongan muda melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan adalah satu perkembangan positif dan perlu digalakkan oleh Kerajaan dengan menubuhkan lebih banyak kelab keusahawanan di sekolah menengah. Golongan muda terutamanya pelajar sekolah perlu diajar kemahiran keusahawanan yang betul supaya mereka boleh menjalankan perniagaan dengan lebih serius untuk menjamin keuntungan pendapatan syarikat dan mampu membantu pembangunan ekonomi negara.

RUJUKAN

- Ajzen I. 1991. The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50(2): 179-211.
- Bank Negara Malaysia. 2010. *Laporan Tahunan Bank Negara Malaysia 2009*. Kuala Lumpur: Bank Negara Malaysia.
- Bank Negara Malaysia. 2016. *Laporan Tahunan Bank Negara Malaysia 2015*. Kuala Lumpur: Bank Negara Malaysia.
- Barbora, G., Bohuslava, M. & Michal, P. 2015. Youth unemployment - current trend in the labour market? *Procedia Economics and Finance* 23: 1680-1685.
- Bird, B. 1988. Implementing entrepreneurial ideas: The case for intentions. *Academy of Management Review* 13(3): 442-454.
- Grundstén, H. 2004. Entrepreneurial intentions and the entrepreneurial environment: A study of technology-based new venture creation. Doctoral dissertation series 2004/1. Helsinki University of Technology.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. 2010. *Multivariate Data Analysis*. 7th edition. New York: Prentice Hall International Inc.
- Hanina H. Hasman, Tan Poh Mae & Jumali Hj. Selamat. 2010. Stres dan pencapaian akademik mahasiswa pembangunan manusia di Universiti Putra Malaysia. *Jurnal Personalia Pelajar* 13(Jun): 57-71.
- Iskandarini. 2014. The impact of entrepreneurial barrier toward entrepreneurial intention for decreasing unemployment through community empowerment. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 115: 166-174.
- Kanyarach Wongphuka, Teeradej Chai-Aroon, Supavan Phainoi & Piyawat Boon-Long. 2017. Social entrepreneur competencies of social activists

- involved with children and youths: A case study of Nan province, Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences* 38: 143-149.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. 1985. Surat Pekeliling Ikhtisas Bil 1/1985. Kuala Lumpur:Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. 1970. Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement* 30: 608
- Krueger, N. F. Jr., Reilly, M. D. & Carsrud, A. L. 2000. Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing* 15(5-6): 411-432.
- Kuen-Hung Tsai, Hui-Chen Chang & Chen-Yi Peng. 2016. Extending the link between entrepreneurial self-efficacy and intention: A moderated mediation model. *International Entrepreneurship and Management Journal* 12(2): 445-463.
- Mai Ngoc Khuong & Nguyen Huu An. 2016. The factors affecting entrepreneurial intention of the students of Vietnam National University - A mediation analysis of perception toward entrepreneurship. *Journal of Economics, Business and Management* 4(2): 104-111.
- Mazlina Mustapha & Maitilee Selvaraju. 2015. Personal attributes, family influences, entrepreneurship education and entrepreneurship inclination among university students. *Jurnal Kajian Malaysia* 33(1): 155-172.
- Nikas Elert, Fredrick W. Andersson & Karl Wennberg. 2015. The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance. *Journal of Economic Behavior & Organization* 111 (March): 209-223.
- Oguntimehin, Y. Abiodun & Olaniran, O. Oyejoke. 2017. The relationship between entrepreneurship education and students' entrepreneurial intentions in Ogun state-owned universities, Nigeria. *British Journal of Education* 5(3): 9-20.
- Simone Chlosta, Holger Patzelt, Sabine B. Klein & Christian Dormann. 2012. Parental role models and the decision to become self-employed: The moderating effect of personality. *Small Business Economics: An Entrepreneurship Journal* 38(1): 121-138.
- SME Corp. 2016. *Laporan Tahunan PKS 2015/16*. Kuala Lumpur: SME Corporation Malaysia.
- Soomro Raheem Bux & Yuan Honglin. 2015. Analyzing the impact of the psychological characteristics on entrepreneurial intentions among university students. *Advances in Economics and Business* 3(6): 215-224.
- Unit Perancang Ekonomi. 2010. *Rancangan Malaysia Kesepuluh 2011-2015*. Putrajaya: Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang, Nor Hayati Sa'at, Sabri Ahmad & Ibrahim Mamat. 2016a. Kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah menengah di Negeri Terengganu. *Jurnal Pendidikan Malaysia* 41(1): 87-98.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang, Nor Hayati Sa'at, Sabri Ahmad & Ibrahim Mamat. 2016b. Keabakan pekerjaan keusahawanan sebagai pengantara antara faktor-faktor peramal dan kecenderungan pelajar menceburi kerjaya keusahawanan. *Jurnal Sains Humanika* 8(1): 23-29.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang. 2016c. Kecenderungan kerjaya keusahawanan di Negeri Terengganu dalam kalangan Ahli Program Tunas Niaga. Tesis Doktor Falsafah, Universiti Malaysia Terengganu.
- Zaidatul Akhmaliyah Lope Pihie, Abd. Rahim Bakar & Mohd. Majid Konting. 2002. Pelaksanaan pendidikan keusahawanan di Malaysia: Kesan terhadap aspirasi keusahawanan pelajar. *Jurnal Pertanika Sains Sosial dan Kemanusiaan* 10(1): 53-61.
- Zaidatul Akhmaliyah Lope Pihie & Hisyamuddin Hassan. 2009. Choice of self-employment intentions among secondary school students. *Journal of International Social Research* 2(9): 539-549.
- Zaidatul Akhmaliyah Lope Pihie & Afsaneh Bagheri. 2011. Malay student' entrepreneur attitude and entrepreneurial efficacy in Vocational and Technical Secondary School of Malaysia. *Journal Pertanika Science Social and Humanity* 19(2): 433-447.
- Zarina Md Nor & Zuraida Ramli. 2016. A glimpse at women entrepreneurs in Penang. *Journal Akademika* 86(2): 79-86.

Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang
 Institut Darul Iman (IDAMAN)
 Universiti Sultan Zainal Abidin,
 Kampus Gong Badak,
 21300 Kuala Nerus,
 Terengganu, Malaysia.
 Email: wzaifurin@yahoo.com atau wmzaifurin@unisza.edu.my

Ibrahim Mamat (wakil penulis)
 Fakulti Sains Sosial Gunaan dan Institut Darul Iman (IDAMAN)
 Universiti Sultan Zainal Abidin
 Kampus Gong Badak,
 21300 Kuala Nerus,
 Terengganu, Malaysia.
 Email: mibrahim@unisza.edu.my atau mibrahim30@gmail.com

Received: 10 March 2018

Accepted: 12 June 2019

